

РЕЦЕНЗІЇ

ЛІВІ ПАРТІЇ: НАПРЯМИ ЕВОЛЮЦІЇ ТА ЛОГІКА ВИВЧЕННЯ (РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ Г. В. ШИПУНОВА «ІДЕЙНО-ІНСТИТУЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЛІВИХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ: ПРИНЦИПИ ДОСЛІДЖЕННЯ»)¹

Анатолій Романюк

*доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри політології*

Львівського національного університету імені Івана Франка

Друга половина ХХ століття минула під знаком безпрецедентно стрімких і фундаментальних змін у розвитку сучасних суспільств. Трансформації зазнали абсолютно всі сфери суспільного буття, у тому числі й політична. Однією з основних змін тут стала трансформація сутності самої демократії, а отже, і ролі політичних партій як головних інституційних посередників у представленні інтересів громадян на політичній арені, зокрема й у взаємовідносинах із державою. Зрозуміло, що усе це вимагало ґрунтовного наукового осмислення. Відтак, представники політичної науки зосередились на вивченні зміни ролі партій у сучасних демократіях крізь призму трансформації усієї системи взаємовідносин між партіями та громадянським суспільством, між партіями та державою. Одним із магістральних напрямів такого роду досліджень є аналіз ідеологічної та організаційної модернізації традиційних політичних партій, а також визначення ідеологічної та організаційної специфіки нових партій (або партій «нової політики»). Важливим аспектом тут стало визначення і вивчення особливостей ідеологічної та організаційної еволюції лівих партій (традиційних і «нових лівих») у контексті краху того глобального лівого проекту, який протягом багатьох десятиріч представляв і прагнув втілити у життя СРСР.

На цьому тлі цілком очевидно, що монографія Геннадія Володимировича Шипунова, яка присвячена аналізу ідейно-інституційного розвитку лівих політичних партій, є актуальним і важливим дослідженням. Спираючись на широку методологічну базу, автор розробив дослідницьку стратегію з вивчення ідеологічної та організаційної трансформації політичних партій, яку він застосував в контексті осмислення особливостей ідейно-інституційного розвитку лівих партій. Евристична цінність запропонованого Г.В. Шипуновим підходу значною мірою зумовлена тим, що він дає можливість врахувати специфіку ідеологічної та організаційної еволюції лівих партій з огляду на особливості перехідних процесів пострадянських держав, зокрема й України.

Структура монографії повністю відповідає логіці дослідження, є стрункою та продуманою. Її розділи та підрозділи дають змогу скласти цілісне уявлення, по-перше, про актуальний стан наукового опрацювання проблеми ідейно-інституційної еволюції лівих політичних партій.

По-друге, про методологічні засади аналізу ідейно-інституційного розвитку лівих партій. Зокрема, автор визначив методологічний інструментарій для ефективного з наукової точки зору дослідження ідеологій політичних партій та їхньої організаційної еволюції.

¹ Шипунов Г.В. Ідейно-інституційний розвиток лівих політичних партій: принципи дослідження: монографія. Львів: Простір-М, 2018.

По-третє, про вихідні етапи ідеологічного та інституційного становлення лівих партій. У цьому контексті Г.В. Шипунов дослідив специфіку формування базових ідеологічних принципів та партійної інституалізації лівих політичних сил у другій половині XIX століття, встановивши особливості виникнення соціалістичних і соціал-демократичних партій. Також у контексті аналізу радикалізації соціалістичного руху в Російській імперії він визначив і проаналізував основні віхи ідейно-інституційного становлення комуністичної партії у період між 1895 та 1923 роками. Крім цього, автор дослідив особливості анархо-синдикалізму як основної ідеологічної та організаційної альтернативи розвитку лівого руху у форматі політичних партій.

По-четверте, про специфіку ідейно-інституційного розвитку комуністичних партій спочатку в умовах консолідації тоталітарного режиму в СРСР, а згодом – на тлі його лібералізації та демократизації. Зокрема, автор визначив особливості розвитку міжнародного комуністичного руху за тотальної ідеологічної та організаційної гегемонії радянської компартії, а також встановив і проаналізував характерні риси західноєвропейського шляху до комунізму відповідно до концепції єврокомунізму.

По-п'яте, про траєкторії ідеологічного та інституційного розвитку соціал-демократичних партій у XX-XXI столітті. Зокрема, в контексті дослідження концепцій демократичного та ліберального соціалізму Г.В. Шипунов визначив особливості організаційного переходу згаданих партій від класового типу до моделі «всеохоплюючої» партії (партії «усього народу»). Також він дослідив специфіку пошуків соціал-демократичними партіями нової ідеологічної ідентичності та стратегій організаційного реформування на тлі: а) глобальної економічної кризи 1970-80 років і трансформації соціальної структури провідних індустріальних держав Заходу; б) розпаду СРСР та глобальної кризи соціалістичного руху; в) кризи концепції «третього шляху» як моделі ідейно-інституційної модернізації соціал-демократичних партій та ренесансу соціалістичних ідей як безпосереднього наслідку Великої рецесії.

Окремо зауважимо, що вельми важливим як з науково-теоретичної, так і з політико-практичної точки зору є здійснений автором рецензованої монографії комплексний аналіз специфіки сучасної концептуалізації «ліво-правого» партійно-ідеологічного розмежування, за результатами якого він створив каталоги індикаторів лівих, правих і центристських (лівоцентристських / правоцентристських) партій, що можуть бути ефективно використанні у конкретно-емпіричних дослідженнях для встановлення ідеологічної приналежності тих чи інших політичних сил.

До беззаперечних переваг монографії треба віднести те, що вона дає можливість досягнути весь плюралізм і логіку варіантів ідеологічного та організаційного розвитку лівого політичного руху на всіх історичних етапах його еволюції, зокрема особливості становлення та подальшої трансформації комуністичних, соціалістичних і соціал-демократичних партій, а також специфіку анархо-синдикалізму, західного марксизму та руху «нових лівих».

Усе це дає нам підстави констатувати, що монографія Г.В. Шипунова «Ідейно-інституційний розвиток політичних партій: принципи дослідження» – цікаве, самостійне та завершене дослідження, основні положення якого є логічно обґрунтованими та характеризуються науковою новизною.